

וזאת הברכה, המדור - הגיגים, ד"ר חזות גבריאלי

תורה או וידיאו?

תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב: מדוע לא קיבלנו את התורה בצורה של סרטון וידיאו שבו יכולנו להתרשם מכל מימדי המציאות? בלשון אחרת נשאל: מי יודע על התורה יותר, אלו שזכו לעמוד במעמדים הנשגבים במדבר בזמן אמת או אנחנו הקוראים את הטקסטים הללו מספרי התורה?

במימד הפילוסופי נשאל: האם הכתיבה אוהזת בכנפי הדיבור? האם היא משקפת את מלוא הרצון של המדבר החי? התשובה כמובן שלילית. הכתיבה בסופו של דבר מקיימת קשר גורדי בינה לבין פעולת הפיחות והצמצום של רצון המדבר. הפרץ הפנימי המהווה את רצונו הכמוס והאמיתי של המדבר, מתלכד בסד של זמן ומרחב בעשותו טרנספורמציה לטקסט כתוב. בכל פעולת כתיבה מתרחשת רדוקציה בין הרעיון לבין ניסוחו. לאחר פעולת הכתיבה נשאר רק 'משהו' מן הרעיון הבראשיתי.

לא לחינם קרויה היחידה הבסיסית של הטקסט- **מילה**, שהיא בעלת משמעות כפולה. ה'מילה' מקצצת בבשר החי של הרעיון והיא מהווה חוצץ בין האידיאה לבין הידיעה. המילה משאירה רק את השארית מן המקור והיא מבצעת רדוקציה של המקור, היא **מלה אות**. זאת ועוד, היחידה היותר בסיסית של הטקסט הינה האות. האות היא סימן, אבל סימן למה? סימן הוא דבר מייצג ועומד במקום דבר אחר. לדוגמה: תו של נגינה מייצג צליל מסוים דווקא.

האם האותיות או הכתב מייצגות בצורתן הטיפוגרפית את המסומן? כאן יש להבחין באופן עקרוני בשני סוגי כתב. בכתב ה**פיקטוגרפי** (=רישום תמונה, ייצוג אובייקטים באמצעות ציורים), כמו כתב החרטומים לדוגמה, נשאר זכר מסוים למסומן. בכתב ה**פונטי** (=צלילי), כל אות מייצגת עיצור או תנועה וצליל אחד קבוע. בכתב הפונטי לא נשאר זכר למסומן. המילה הפונטית (הקרויה-גרפמה) אינה במקום הדבר עצמו אלא במקום הצליל של הדבר עצמו. זהו עיבוד מידע מיסודר שני, מסמן של מסמן.

הכתב העברי שהוא ביסודו פונטי מעלה אם כן את השאלה התיאורטית, מדוע לא קיבלנו את התורה בפורמאט עשיר ומלא של סרטון וידיאו? או לכל הפחות בכתב פיקטוגרפי עשיר? התשובה לשאלה זו הינה לדעתי כך: העברית, לשון הקודש, אינה שפה פונטית רגילה. לאות העברית ולא רק במובן הטיפוגרפי יש גם משמעות מטאפורית. התורה מדברת על 'אותות ומופתים' בנשימה אחת.

האות העברית מסמנת תכנים אחרים לאו דווקא פונטיים. היא נמצאת במעמד של מילה שלימה בשפות פונטיות אחרות. למסומן יקרא דרידה "מסומן טרנסצדנטי". אחרים יקראו לזה 'אידיאה' (אפלטון) או 'פנימיות הקוגיטו' (דקארט). הרב קוק זצ"ל כותב באורות (פיסקת אותיות הנשמה, פרק א, פיסקה ז) כי האותיות מייצגות את "זיו ואור פנימי של מהותנו". יושם לב, תכנים אלו מיוצגים בעברית כבר ברמת **האות**, המכונית בעצמה במילה בעלת משמעות. האות **אלף** לדוגמה היא גם המילה - אלף (שלה כמה וכמה משמעויות), מה שאינו קיים באף שפה אחרת.

הרדוקציה המתבצעת בין המסומן למסמן בשפות אחרות אינה קיימת בעברית, שהיא שפה פונטית רק לכאורה. התווים המסמנים את המסומן בשפת הקודש מכילים מידע פנימי עמוק, בכל הדרגות ובכל הסדרים. האות העברית אינה תו הסכמי אלא סימן אלוקי המאפשר קידוד מידע אין סופי בתוך תווים ספורים בלבד, קל וחומר בכל ספר התורה.

בשל כך, אלו הקוראים ומנתחים את הטקסט המקראי על בסיס הכתוב בלבד אמורים לדעת יותר מאלו ששמעו. מה שחסר מן המבע, המימיקה, הטון והקול, מושלם, מוכפל, ומועצם בתכנים החבויים שבאותיות ובמילים. בנייתו הטקסט של התורה, המהווה תשתית בסיסית לכל ענפי היהדות, אין כאן 'שמיעה' וניתוח של מידע באופן רציף וליניארי כעולה מסרטון וידיאו, אלא הבנה רוחבית, אופקית, אנכית, רב ערוצית, רב זמנית ולא ליניארית.

להערות: hazut@gmail.com